

Đề bài

Phân tích bài thơ

Hữu cảm

của Nguyễn

Bình Khiêm.

Bài làm

Nguyễn Bình Khiêm (1491 – 1585) một người học rộng tài cao đã từng đỗ trạng nguyên, nhưng trước cuộc đời đen bạc ông đã khước từ mọi vinh hoa phú quý rút lui về cuộc đời ẩn dật. Tuy quay lưng với xã hội nhưng lòng ông vẫn nặng trĩu nỗi lo nước thương đời thương dân. Bài thơ *Hữu cảm* bộc lộ tâm trạng đó của nhà thơ.

Nguyễn Bình Khiêm sống trong giai đoạn lịch sử có nhiều biến động loạn li, các tập đoàn phong kiến vì tranh giành quyền vị đã chém giết lẫn nhau, chiến tranh đã xảy ra liên miên. Mở đầu bài thơ, tác giả viết:

Giặc giã tung hoành lán đế kinh

Chiến tranh làm cho vua chúa lo lắng vì quyền lợi ngôi báu bị đe dọa, uy hiếp; các bề tôi, những kẻ phục vụ vì vua chúa, quyền lợi của họ gắn liền với vua chúa nên họ cũng đều lo sợ. Trước tình cảnh ấy, nhà thơ tỏ thái độ thông cảm với nỗi lo của chúa, với nỗi nhục của tôi (chúa lo tôi nhục đánh thương tình xiết bao – lời dịch nghĩa).

Nhưng chiến tranh bao giờ cũng là tai họa ghê gớm giáng xuống những kẻ dân đen. Họ phải gánh chịu nhiều đau khổ mất: tan cửa, nát nhà, mất chồng mất con vì chiến tranh. Trong các cuộc xô xé vì quyền lợi của các tập đoàn phong kiến, họ biến thành những con vật hi sinh đáng thương. Vì vậy họ mong chờ những vị cứu tinh đến giải thoát cho họ ra khỏi cơn binh lửa chiến tranh, lòng khát khao cháy bỏng đó của dân chúng biết bao ngày tháng đã kết lại thành nỗi uất ức trong lòng:

Mong mưa, dân chúng lòng dân vọng

Trừ bạo, tung bừa đạo nghĩa binh

(Chờ người đến cứu sống lòng mong đợi của dân chúng đến từ lâu. Thương dân đánh kẻ có tội, ai dấy quân như trận mưa gặp thời).

Ai là kẻ *thương dân đánh kẻ có tội*? Chính lúc này nếu có ai đó vì thương dân đứng lên dấy quân để trừng trị kẻ bạo tặc dẹp yên cơn loạn lại thì bốn bề dân chúng sẽ quay về:

Bốn bề vui theo người đạo đức

Dân chúng sẽ reo vui mà mãi mãi nhớ ơn vị cứu tinh đã đem lại cho họ cảnh yên vui thái bình:

Khắp nơi lại thấy cảnh thanh bình.

Nguyễn Bình Khiêm tuy đã từng làm quan đại thần dưới thời Trịnh Mạc... nhưng ông lại là con người thấu hiểu nỗi khổ đau của nhân dân, đồng cảm với họ, đứng về phía họ, bênh vực họ.

Mọi cuộc chiến tranh rồi cũng kết thúc có kẻ thắng, người bại, nhà thơ đã rút ra một kết luận:

Xưa nay nhân giả là vô địch.

Một nhà nho nên rất coi trọng chữ nhân, vì thế ông khẳng định kẻ nào vì nhân ái biết thương dân kẻ ấy sẽ chiến thắng:

Nhân giả là vô địch

Tư tưởng nhân nghĩa của Nguyễn Bình Khiêm làm ta nhớ lại lời người anh hùng Nguyễn Trãi trong *Bình ngô đại cáo* đã khẳng khái tuyên bố:

Dem đại nghĩa để thắng hung tàn

Lấy chí nhân để thay cường bạo

Để kết thúc bài thơ, Nguyễn Bình Khiêm đặt một câu hỏi:

Lo phải khư khư thích chiến tranh?

Câu hỏi thay lời phê phán lên án những kẻ thích gây ra cảnh binh đao chỉ vì quyền lợi ích kỉ? Nhà thơ đứng trên lập trường nhân dân. Xuất phát từ lòng nhân đại mà lên án chiến tranh.

Phê phán chiến tranh phi nghĩa, một biểu hiện của tư tưởng tiên bộ. Có thể nói Nguyễn Bình Khiêm là nhà thơ rất sớm nếu không nói đầu tiên – bằng sáng tác của mình đã lên án chiến tranh bảo vệ quyền lợi của người dân.

Ngày nay đọc lại bài *Hữu cảm* lòng ta vẫn xúc động về tấm lòng của ông đối với nhân dân. Nguyễn Bình Khiêm thật xứng đáng *cây đại thụ* che rợp bóng văn học trong mây thế kỉ.